

De Saambinder

KERKELIJK WEEKBLAD DER GEREFORMEERDE GEMEENTEN

Meditatie

Kracht voor krachtelozen

'Sta op, eet, want de weg zou te veel voor u zijn'.

1 Koningen 19:7b

Is dat Naomi? Zo vroegen eenmaal verwonderd de burgers van Bethlehem, toen zij de oude, grijze weduwe zagen wederkeren uit de velden van Moab. Is dat Elia? Zo zouden wij geneigd zijn te vragen, wanneer wij in dit Schriftgedeelte de profeet in diepe moedeloosheid zien neder liggen onder de jeneverboom in de woestijn. Is dat dezelfde geloofsheld die op de Karmel één dag geleden zulk een indrukwekkend getuigenis heeft mogen geven van de macht zijns Gods? Is dat dezelfde onverschrokken strijder voor de ere Gods, die eigenhandig vierhonderdvijftig profeten van Baäl heeft gedood? Is dat dezelfde aanhoudende bidder, die zevenmaal zijn aangezicht tussen zijn knieën had gelegd, tot er een wolkje als eens mans hand aan de hemel verscheen? Is dat Elia?

Ja, het is Elia. Hij is gevlucht voor het machteloze dreigement van een vrouw. Machteloos was Izebel toch; had zij werkelijk het voornemen gehad hem te doden, zij zou hem niet eerst hebben laten waarschuwen. Maar zij durft de handen niet aan hem te slaan uit vrees voor het volk en tracht hem daarom te verschrikken met een loos dreigement. En zie, het gelukt! Elia vlucht de grenzen over. Plotseling breekt al zijn weerstand en heel zijn kracht. Hij kan niet meer. Zo moe is hij plotseling van de schijnbare vruchteloosheid van heel zijn bediening, dat hij begeert te sterven: 'Het is genoeg; neem nu, HEERE, mijn ziel,

want ik ben niet beter dan mijn vaders!' O, tevergeefs heeft hij gebeden, gepredikt, getuigd van zijn God. Daar ligt hij nu, aan een eind met zichzelf. Neen, hij is maar niet wat oververmoeid of overspannen; zoudt ge dat menen, dan zou de eigenlijke strekking van deze geschiedenis u ontgaan. Maar Elia gaat hier onder de jeneverboom met alles wat er tot dusver in zijn leven gebeurd is, geestelijk bankroet! Hij, de geloofsheld, hij, de prediker der gerechtigheid, hij buigt hier onder die boom als ware hij een riet, dat van de wind ginds en weder bewogen wordt. Hij gevoelt zich bidde-loos, goddeloos, genadeloos.

Hoe kan dat toch, zo van de ene dag op de andere? Ach, lezers, de Heere kent Zijn kinderen en weet, wat zij behoeven. De Heere weet dat voor de Zijnen niets zo gevaarlijk is als geestelijke hoogmoed en dat Elia juist na de onvergetelijke gebeurtenissen op de Karmel daar zo vatbaar voor is. En omdat de Heere dat weet, laat Hij Elia even gevoelen, wat er zou gebeuren als Hij hem eens losliet. Wat blijft er dan van de Thisbiet over?

Zie, volk van God, dát is nu ook de reden, waarom ge met al het uwe maar steeds weer de dood in moet. Opdat ge van de ontvangen genade en van de betoonde uitredingen uw god niet maken zoudt, leidt de Heere uw weg maar steeds weer onder nieuwe jeneverbomen, midden in de woestijn, waar ge de kracht en de

troost verliest uit al wat er geweest is en waar niets van u overblijft als een goddeloos en biddeloos mens.

Daar roert hem tot tweemaal toe een engel aan; daar ziet de moede profeet een koek, op de kolen gebakken en een fles met water. 'Aan zijn hoofdeinde', zo lezen wij. De Heere heeft deze spijs en drank vlak naast het hoofd van Zijn slapende knecht gelegd, opdat hij bij het ontwaken terstond zou worden getroffen door hetgeen God voor hem bereid heeft. Hoe vriendelijk, hoe bemoedigend ook is het woord, door de engel in 's Heeren Naam tot Elia gesproken: 'Sta op, eet, want de weg zou teveel voor u zijn!'

Zie, lezers, de Heere weet precies wat Zijn kinderen nodig hebben. Als Hij hen dan met al het hunne eens aan een eind brengt, zodat zij als een verloren mens wegkruipen onder hun jeneverboom, dan laat Hij hen niet over aan hun lot, maar dan, o altoos weer, dan is Hij zulk een verrassend God! Dan openbaart Hij in hun leven weer opnieuw dat eenzijdige Godswerk, waarin hun zaligheid ligt. Zolang wij onze eigen koe-ken nog kunnen bakken en onze eigen flessen vullen, hebben wij dat

Inhoud

Meditatie:	
Kracht voor krachtelozen	1
Voor wie is het	
Heilig Avondmaal (slot)	2
Van Overzee	
Vragen naar Gods weg	3
Ziekten in de Bijbel	5
Ogenblikjes	5
Abraham Capadose (2)	7
Boekennieuws	8
Kerknieuws	9
Berichten	10
Predikbeurten	11

DE SAAMBINDER
Kerkelijk weekblad
der Gereformeerde Gemeenten.

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur: ds. A. Moerkerken.

Bijdragen van medewerkers en
boeken ter recensie aan:

ds. A. Moerkerken,
Händelstraat 1,
2901 JC Capelle aan den IJssel,
tel. 010-4472388, fax 010-4472263.

Redacteur: ds. G.J. van Aalst.
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105

Kerkelijk nieuws en berichten aan:

redactie-secretaris: C.G. van Es
Ronsseweg 527,
2803 ZJ Gouda,
tel. 0182-571292, fax 0182-533928.

*****

Administratie en betalingen van
abonnements, adreswijzigingen,
predikbeurten en beroepingswerk
aan:

De Saambinder - abonnementen,
Postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599.
Postbankno. voor
abonnementsgelden: 64327.

*****

Alle advertenties aan:

Administratie van De Saambinder:
J. Honkoop, Jan Willem Frisohof 53,
2517 LA 's-Gravenhage,
tel. 070-3514465, fax 070-3512718.
Postbankno. 256686.

*****

Correspondentie-adres
Noord-Amerika:

Mr. Clarence Bleeker
1233 Leffingwell Av, N.E.,
Grand Rapids, Michigan,
U.S.A. 49505.

*****

Abonnementsprijs
bij vooruitbetaling:

voor Nederland: € 11,- per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober
d.m.v. een acceptgiro)

voor het buitenland:

Luchtpost:
Amerika \$ 56,-, Canada \$ 68,-.

Zeepost:
Amerika \$ 49,-, Canada \$ 59,-.

*****

Advertenties € 0,50,- per mm.

Familieberichten

€ 0,40,- per mm.

Deze prijzen zijn excl. 19% btw.

Advertenties dienen uiterlijk
donderdagmorgen in bezit van de
administratie te zijn.

Faxberichten vrijdag voor 12 uur.

Rouwadvertenties tot uiterlijk
maandagmorgen 12 uur (telefonisch).

De redactie kan niet aansprakelijk
worden gesteld voor de inhoud van de
advertenties en de ter recensie
aangeboden boeken.

Gods werk niet nodig. Maar hier,
onder de jeneverboom, mag Elia
leren, dat de Heere voor hem zorgt
en dat zijn zaligheid ligt niet in het-
geen hij voor de Heere gedaan heeft,
maar in hetgeen Hij voor hem deed:
een koek, op de kolen gebakken en
een fles, door God met water gevuld.

Dan kan de Kerk weer voort, door de
woestijn, totdat zij straks eindelijk
komen zal bij de berg Sion. Zalig
hij, die van deze reis iets kent.

Capelle a/d IJssel,

ds. A. Moerkerken.

Voor wie is het Heilig Avondmaal?

Pastorale vragen rond de toetreding tot de tafel des Heeren

(slot)

Te vroeg?

Kan men ook te vroeg aan het Heilig Avondmaal komen? Ik wil met voorzichtigheid hierop antwoorden, maar ik zou het toch willen bevestigen. Het kan dat men door de liefde getrokken wordt aan de tafel des Heeren. Ik bedoel dit: er is in het hart een hartelijke wederliefde, die uitgaat naar de Heere. Er is een hartelijke droefheid over de zonde. Men weet van de plaatsen van het berouw waar men de zondenood voor de Heere heeft uitgesnikt. Er is zo'n wonderlijke betrekking op de Heere, Zijn volk en Zijn dienst gekomen. En zie, als de nodiging tot de tafel des Heeren uitgaat, wordt men zo overwonnen door de liefde dat men toetreedt. Maar ... men vindt niet aan de tafel wat men er verwachtte. Het wordt een teleurstelling. Men komt met een gemis van de tafel. Hoe komt dat? Ach, eerst hebben we er geen licht over en we verstaan het niet. Maar, ik zou het toch zo willen zeggen, men is te vroeg toegetreden. Er is nog geen enkele kennis van Christus. De Zaligmaker is nog een volslagen Vreemde voor ons. Het is immers de tafel van Christus. Als we van Hem niets kennen - en nogmaals, er zijn verschillende oefeningen in dat kennen - dan zullen we toch met een gemis van de tafel gaan, dan zullen we toch niets verstaan van de diepe betekenis van het Heilig Avondmaal.

Als zulke zielen later komen tot de kennis van Christus, ook al hebben ze aanvankelijk nog maar van verre iets van Hem gezien in het Evangelie, dan zal hun avondmaalsviering anders worden, dan zullen ze verstaan dat het gemis en de teleurstelling voortkwam uit het feit dat Christus voor hen toen nog geheel

een Vreemde was. Het zal duidelijk zijn dat we met alle klem zullen moeten vasthouden dat Christus de grote Inhoud van het Avondmaal is. Nooit zullen we buiten Christus rust mogen vinden, ook niet in een avondmaalsgang vanuit wat gemoeidelijkheid en gevoeligheid. Het is zo levensgevaarlijk om te bouwen op wat gemoeidelijkheid. Hoe meer we Christus leren kennen en de noodzakelijkheid van Zijn Middelaarswerk, hoe meer we de diepe betekenis van de tafel des Heeren zullen verstaan.

Het stuk der dankbaarheid

Het Avondmaalsformulier spreekt ook over het stuk der dankbaarheid: "Ten derde, onderzoek een iegelijk zijn consciëntie, of hij ook gezind is, voortaan met zijn ganse leven, waarachtige dankbaarheid jegens God de Heere te bewijzen, en voor het aangezicht Gods oprecht te wandelen; insgelijks of hij zonder enige geveinsdheid alle vijandschap, haat en nijd van harte afleggende, een ernstig voornemen heeft, om van nu voortaan in waarachtige liefde en enigheid met zijn naaste te leven." Hier gaat het dus over de wandel in een nieuw leven. We hebben gehoord hoe Teellinck daar heel concreet over spreekt, als hij noemt de zonden van overdaad en lichtvaardigheid, van uitwendigheid in kleding en onenigheid met de naaste. Hij zegt ook dat het verlangen naar zekerheid gepaard moet gaan met een haten en vlieden van de zonde. Daaruit moet de oprechtheid van dat verlangen blijken. Concreet gezegd, avondmaalvieren en tegelijk een werelds leven, kan en mag niet samengaan. Ik vrees wel eens dat er in onze tijd al meer doorkan bij de avondmaalsgangers. Hoe ver kan ik met de wereld mee, om nog net avondmaal-

ganger te kunnen zijn? Het is een vraag die haaks staat op de vreze des Heeren. Bij het zelfonderzoek met het oog op het Heilig Avondmaal hoort ook de vraag hoe ons leven is, onze levenswandel. Wat zien anderen van ons? Daarbij hoort ook, zegt Teellinck, onze kleding. Op de Kermis IJdelheid onderscheidden Christen en Getrouw zich door hun kleding, door de inhoud van hun gesprekken en door het feit dat zij geen enkele belangstelling hadden voor de waren die daar werden aangeboden. Men sprak vroeger wel over gewaad, gelaat en gepraat. Daarbij, als we in onenigheid met onze naaste leven en het is niet onze hartelijke begeerte om het weer in orde te maken, en we hebben ook niet alles gedaan, wat in ons vermogen ligt om het op te lossen, dan mogen we zo niet toetreden tot de tafel des Heeren. Bij verschillende stemmen uit de kerkgeschiedenis, ik herinner u ook met name aan Calvijn, zagen we hoezeer zij de nadruk ook hebben gelegd op het stuk der dankbaarheid. Niet onze onwaardigheid, maar wel onze "onachtzaamheid en slordigheid", zo hoorden we Calvijn zeggen, vormt een belemmering bij de toetreding tot de tafel des Heeren. Het is niet om het even hoe Gods kinderen wandelen. Een slordige levenswandel doet Gods ongunst ervaren en kan ook zoveel wegnemen van de eerbied aan de tafel des Heeren, terwijl de Heere over een voorzichtige en tere wandel in Zijn vreze, Zijn gunst doet ervaren. Dat legt ook beslag op anderen, daar gaat wat van uit, dat maakt anderen jaloers. "Laat uw licht also schijnen voor de mensen, dat zij uw goede werken mogen zien, en uw Vader, Die in de hemelen is, verheerlijken" (Matth.5:16).

Verachtend in de genade

Ik wil tenslotte nog de vraag aan de orde stellen of kinderen van God die verachtend zijn in de genade, die in dorheid, doodsheid en ongevoelheid zijn terechtgekomen, die weer zo kunnen opgaan in de wereld en in zoveel buiten God en Christus, of zulke kinderen van God wel kunnen toetreden. Of is het maar beter, dat zij blijven zitten? Ik wil hier nog één keer luisteren naar een stem uit het verleden, en wel naar de stem van Petrus Immens. Wat is verachtering in de genade? Daarvan zegt Immens,

dat een "waar bondgenoot, die wel- eer hartelijk en ernstig voor God leefde" dan gekomen is "in een staat van verval", en zó verachtend kan zijn in de genade en in de oefening van het geestelijke leven, "dat de vorige glans en luister die op hem lag, verdoofd en ontsierd wordt". Vaak gaat het verval langzaam, in trappen, en men verachtert meer en meer. Daarbij houdt de Heere, Die de zonden van Zijn volk niet verdragen kan, Zijn licht al meer in en de Heere Jezus laat Zich in Zijn liefde niet meer uit. Laten we nu tenslotte eens luisteren, hoe Immens met zulke zielen omgaat: "Vraagt mij nu nog iemand, hoe zulke verachtende zielen zullen handelen, ten opzichte van het Avondmaal, of zij vrijheid hebben om toe te naderen, of dat het beter was terug te blijven? Ik antwoord, dat het zeker is, dat niemand met achter te blijven ooit vorderde, maar veeleer erger geworden is; doch hierdoor geef ik zulken nog geen vrijheid om in zulk een ongestalte te naderen: want zijt gij nog in die dodige ongevoelige gestalte, zo

omzwervende van God, dan zijt gij niet in staat, ja onwaardig, de panden van Zijn liefde te ontvangen; maar is uw hart enigszins bewogen, wildet gij gaarne uit uw verval opstaan, dan raad ik u: 1. vernedert en schaamt u op het diepste voor God ... 2. Tracht dan het Avondmaal niet zozeer te gebruiken als een spijs en drank tot voeding en versterking van het geestelijke leven, maar als een heilzame medicijn ... 3. Draagt u dan opnieuw aan God op, met een voornemen des harten om getrouwer te zijn dan gij heden waart ...". Bent u beschaamd om uw vroegere wandel, begeert u hartelijk met de Heere in teerheid te leven, hebt u afkeer van de zonden, durft u niet te ontkennen dat er toch vonkjes van liefde tot Jezus in u zijn, wenst u terug te keren: "vindt gij deze dingen, dat is een bewijs, dat de wortel der zaak in u is, gebruikt dan in getrouwheid de middelen die wij u hebben voorgesteld, de Heere zal het niet ongezegd laten."

Zeist,

ds J.J.van Eckeveld.

Van Overzee

Vragen naar Gods weg

De zomer is weer bijna voorbij. Scholen en universiteiten zullen spoedig het nieuwe cursusjaar beginnen. Voor onze jonge mensen soms ook een spannende tijd, onzeker als ze kunnen zijn over de studierichting die ze in moeten slaan in deze tijd met zoveel mogelijkheden. Eén ding is zeker: er worden keuzes gevraagd en jonge mensen kunnen heel veel vragen hebben, welke school te bezoeken, welk beroep te kiezen, en ook andere vragen, bijvoorbeeld met wie het leven door te kunnen gaan en waar te gaan wonen. We zouden de lijst natuurlijk nog veel langer kunnen maken. Het is zo belangrijk, dat we de juiste weg inslaan. Er is een volk op de wereld dat weet zo geneigd te zijn met vlees en bloed te rade te gaan, van Gods weg af te dwalen, zichzelf in het

donker te brengen, waardoor ze Gods gunst moeten missen.

Kort geleden ben ik terug gekomen uit Iowa en South Dakota, waar ik de gemeenten Sioux Falls, Sioux Center en op zondag Corsica heb mogen dienen. Bovendien moest er in de gemeenten daar ook kerkvisitatie gedaan worden. Om het nog wat drukker te maken, was er op de zaterdag een jeugddag voor de classis Mid-West, waar ik ook moest spreken.

Corsica is maar een klein plaatsje met hooguit 600 inwoners op de uitgestrekte prairies van de Mid-West. Wat moet het een overgang geweest zijn voor ds. A. Vergunst sr. in 1954, toen hij vanuit Zeist in het centrum van het drukke oude vaderland verhuisde naar dit afgelegen kleine plaatsje temidden van uitgestrekte

landerijen. De Heere heeft echter rijk gewerkt in de gemeente daar, vooral in vroeger tijden. Er waren jaren van ontbering en armoede voor de pioniers daar, maar er was ook een hechte band onderling. Gods genadewerk kwam kennelijk openbaar.

Twee uur naar het Oosten ligt Rock Valley, en niet zo ver daarvandaan naar het zuiden Sioux Center, waar in het begin van de vorige eeuw pioniers uit Pella zijn neergestreken. Aanvankelijk was het niet de bedoeling in dat gebied te gaan wonen, maar men had het oog op vruchtbaar land een paar uur ten oosten van dit gebied. Een mens overdenkt zijn weg, de Heere echter bestiert zijn gang. Toen de pioniers in dat begeerde gebied aankwamen, waren de prijzen fors verhoogd, omdat men in de gaten had dat deze emigranten dit land erg graag in hun bezit wilden hebben. Maar nu de prijzen zo hoog waren, gingen ze op zoek naar het westen, en daar kon men land kopen in het gebied waar nu Rock Valley en Sioux Center zijn. De Heere bestuurde het zo anders dan ze het verwacht hadden. Mijn raad zal bestaan, Ik zal al Mijn welbehagen doen!

Er gaat zo vaak een streep door onze rekening. Er zijn wat mislukkingen die, hoewel pijnlijk, toch gelukkig genoemd kunnen worden. Het is ook voor onze jongens en meisjes zo nodig dat ze leren vragen: 'Heere, wat wilt Gij dat ik doen zal?' De vraag moet zijn: *wat is Gods weg voor mij?* Niet de weg die ik alleen in Zijn *voorzienigheid* zou gaan, maar die in Zijn *gunst* is. Die *gunst* sterkt meer dan de uitgezochtste spijze.

Misschien zijn er die worstelen met de vraag: maar hoe weet ik Gods weg? Sommigen zoeken advies van vrienden en bekenden - misschien van ouders - of proberen hun beslissingen zelf te maken. Er zijn wellicht echter ook anderen, die beseffen Gods besturing en leiding in deze zaken nodig hebben. Er is een volk op aarde dat bang is iets te doen waar Gods goedkeuring niet op rusten kan. Gelukkig als we een teer leven voor Gods aangezicht mogen hebben en bevreesd zijn voor ons eigen bedrieglijke hart. Wat kan het stormen vanbinnen als we geen weg voor ons zien. Als we geschud en geslingerd worden, en als we bang

zijn door ons eigen dwaze hart misleid te worden en zo van de Heere af te dwalen. De dichter bad erom in Psalm 25: 'HEERE! Maak mij Uw wegen bekend, leer mij Uw paden'. Wat kunnen ze in zulke tijden op hun knieën gedreven worden, zodat ze geen stap durven nemen zonder te weten dat Gods hand hen leidt.

Ik herinner me nog goed hoe de Heere, na de overtocht uit Nederland nu alweer 19 jaar geleden, moed gaf uit wat we lezen in Nehemia 9:12: 'En Gij hebt ze des daags geleid met een wolkkolom, en des nachts met een vuurkolom, om hen te lichten op den weg, waarin zij zouden wandelen.' En vooral vers 19: 'Hebt Gij hen nochtans door Uw grote barmhartigheid niet verlaten in de woestijn; de wolkkolom week niet van hen des daags, om hen op den weg te leiden, noch de vuurkolom des nachts, om hen te lichten, en dat, op den weg, waarin ze zouden wandelen.' De Heere nam de wolkkolom en de vuurkolom niet weg van hen, tot dat ze in Kanaän aangekomen waren. Wat is het groot als we bij ogenblikken toch weer eens die wolkkolom zien mogen op onze woestijnreis. De weg kan soms zo wonderlijk zijn, zodat, als we gaan redeneren, die alleen dwaasheid lijkt te zijn.

Het moet voor Filippus toch ook wel een onbegrepen weg geweest zijn, toen de engel des Heeren tot hem sprak dat hij op moest staan en 'heengaan tegen het zuiden op den weg die van Jeruzalem afdaalt naar Gaza, welke woest is.' Toch lezen we niets van ongelovig redeneren, van bezwaren of verzet. Integendeel, hij stond op en ging heen, een bloeiende gemeente achterlatend, en ziet, daar was een Moorman, een kamerling, die de Heere op zijn weg plaatste. Er was werk voor hem te doen op deze woeste weg. *Het was Gods weg*, en in die weg heeft hij vrede in zijn hart gehad en rust in Gods wijsheid en welbehagen. Wat een voorrecht als ook jonge mensen die leiding mogen zoeken, ook voor hun toekomst. Dat betekent niet dat God met een hoorbare stem spreekt en dat het antwoord zomaar plotseeling verschijnt. De Heere bindt ons aan Zijn Woord, en dat Woord geeft onderwijs en aanwijzingen die kunnen helpen in het zoeken naar de juiste weg.

We willen er een paar noemen:

1. Jeremia 17:9. '*Arglistig is het hart, meer dan enig ding, ja dodelijk is het, wie zal het kennen?*' Op het eerste gezicht lijkt dit Schriftwoord niet zozeer te helpen in het vinden van de weg. Echter, het geeft een duidelijke en noodzakelijke waarschuwing. Het zegt dat we ons eigen hart niet kunnen vertrouwen en dat dit geen gids kan zijn. Onze harten zijn als een foutieve landkaart. Als je die gebruikt om de weg te vinden in een vreemd land, kom je verkeerd uit. En zo leidt ons hart ons vaak in een verkeerde en zondige weg.

2. Exodus 33:15. '*Toen zeide hij tot Hem: 'Indien Uw aangezicht niet mede gaan zal, doe ons van hier niet optrekken!'* Mozes vertrouwde zijn eigen hart niet, en daarom vroeg hij om Gods leiding en tegenwoordigheid. Die tegenwoordigheid was alles voor hem en zonder de Heere durfde en wilde hij niet verdergaan. We mochten iedere dag wel beginnen met dit gebod.

3. Spreuken 3:6. '*Ken Hem in al uw wegen, en Hij al uw paden recht maken.*' In dit vers vinden we een bemoediging. Als het ons oprecht om Gods leiding te doen is, en we Hem daarin erkennen, belooft Hij onze weg te besturen, zodat we het juiste pad zullen gaan.

4. *De Heere wijst ook de weg door Zijn geboden en de bijbelse beginzelen, in Zijn Woord geopenbaard.* Gods Woord leert duidelijk dat bijvoorbeeld onnodig werk op zondag verboden is. Als we een beroep op het oog hebben dat zondagsarbeid vereist, is het antwoord van God duidelijk. En als je ervoor moet verhuizen naar een streek waar je de getrouwe prediking van wet en evangelie iedere zondag niet kunt horen, is het duidelijk dat zo'n verhuizing niet naar Gods wil is.

5. *God spreekt ook door omstandigheden in Zijn voorzienigheid.* Het is jaren geleden, dat vrienden ons vertelden dat ze plannen hadden te emigreren. 'Maar', was de vraag, 'hoe weet ik nu dat ik het mag? Dat het Gods weg is?' Ik was in ieder geval wel blij dat het in hun plannen maken toch wel belangrijk toescheen. Zo vaak worden plannen gemaakt, beslissingen genomen, en dan achteraf wordt er gevraagd of God er toch maar Zijn zegen over wil geven. De Heere gaat echter nooit met ons mee. Gelukkig, als we met Hem mee mogen gaan, en

onvoorwaardelijk Hem mogen volgen. Ik heb toen gezegd: 'Joh, vraag maar of God het af wil breken, als het niet in Zijn gunst is. En als het wel zo is, of je duidelijk mag zien dat Hij de weg voor je geopend heeft.' Natuurlijk moeten we ook hier voorzichtig zijn. Jona ging op de vlucht en het leek hem aanvanke-lijk allemaal mee te zitten. Ook de boot lag al klaar. Hij kon zó insche-pen en op reis gaan. Toch vluchtte hij van God af en niet naar Hem toe. Maar als we mogen zien dat de Heere wegen opent, zal dat verwon-dering en verootmoediging geven. Het zal ook zijn in de weg van het gebed, met een oprecht verlangen niet de Heere vooruit te lopen, maar alleen Zijn weg te gaan. Na een aan-tal jaren leek de weg voor die vrien-den open om te gaan emigreren. De boerderij was al gekocht. Echter, op het laatst kwam er toch een kink in de kabel en ging het niet door. De Heere sloot de deur voor hen en ze zijn nooit geëmigreerd. Het was wel pijnlijk, maar in zo'n geval is het duidelijk, dat het niet de goede weg was. We moeten ook voorzichtig zijn met onrealistische verlangens en dromen. De Heere heeft ieder zijn gaven en speciale aanleg gegeven, en ook die kunnen aanwijzingen zijn voor wat de Heere van ons wil. Ook met betrekking tot een beroepskeuze en studierichting.

Laten we echter nooit vergeten dat ons hele leven een weg is, een pad

naar onze eeuwige bestemming. Onze carrières en maatschappelijke posities, scholen, vrienden en huizen en dergelijke zijn belangrijk, maar ze zijn toch niet het belangrijkste. We zullen wel *door* dit leven komen, al kan de weg soms moeilijk zijn. De belangrijkste vraag is echter: hoe zullen we *uit* dit leven gaan? Gods Woord zegt: 'Maar zoekt eerst het Koninkrijk Gods en Zijn gerechtigheid en al deze dingen zullen u toe-geworpen worden.' Als God in ons leven werkt en we het heimwee naar Hem en Zijn gemeenschap gaan ken-nen, betekent de wereld niet zoveel voor ons. Het zal toch nodig zijn, dat de wereld voor ons vergaat, eer wij met de wereld vergaan zullen. We kunnen over zoveel dingen ons zor-gen maken, maar het zou toch onze hoogste begeerte moeten zijn: 'Hoe kom ik met God verzoend?' Maria had het goede deel uitgekozen, het-welk van haar niet zou worden weg-genomen. Voor alles had zij nodig een plaats te hebben aan de voeten van de Heere Jezus, om daar onder-wijs te mogen ontvangen. Onderwijs dat de mens laat zien hoe onbetrouw-baar en bedrieglijk zijn eigen boze hart is, maar dat hem ook te nauwer verbindt aan Hem, Die dwazen en blinden tot een Leidsman wil zijn. Geve de Heere ons een plaats op die leerschool, met onze kinderen.

Een hartelijke groet uit
Grand Rapids, ds. C. Vogelaar.

Ziekten in de Bijbel

Spenen in verborgen plaatsen

Kijk, daar loopt iemand. 't Is een man. Droefgeestig en doelloos dwaalt hij over het boerenerf. Verder bespeuren we niemand. Hij ziet er slecht uit. Dof staan zijn ogen, krom en gebogen is zijn gestalte. 'Man, waar is je vrouw?' En het neerslachtige antwoord luidt: 'Dood!' 'Waar zijn je kinderen?' 'Dood!' 'Heb je dan geen knechten in je dienst?' 'Dood!' 'Waar is de dienstmeid?' 'Dood!' Zijn hand wijst met een moe gebaar naar de moestuin. Onze ogen volgen de richting van de uitgestrekte arm en we ontdekken een aantal gedolven en weer dicht geworpen

graven. Haastig, met neergebogen hoofd, verdwijnt de eenzame in zijn woning.

(Uit: De Kerkgeschiedenis verteld aan jong en oud, Hoofdstuk 55, Joh. Vreugdenhil)

...zo was de hand des HEEREN tegen die stad met een zeer grote kwellung; want Hij sloeg de lieden dier stad van de kleine tot de grote, en zij hadden spenen in verborgen plaatsen (1 Samuël 5:9).

In 1 Samuël 5 en 6 staat een zeer bekende geschiedenis beschreven.

Ogenblikjes

Onder bovenstaande titel schrijft ds. C. de Jongste een aantal korte artikelen van niet langer dan één kolom per keer over Gods Wet. Deze kernen zijn heel kort: van-daar de verzameltitlel 'Ogen-blikjes'. De schrijver vraagt slechts even tijd van de lezer: één blik van de ogen.

In zo'n kern kan niet alles gezegd worden. Dat behoeft ook niet. De kernen geven u eenvoudige stof om te door-denken, maar willen ook puntige aanzetten leveren om zelf verder dóór te denken en ná te denken (red.)

Wetskernen - 1

Toen sprak God

Exodus 20:1a

Toen: in de derde maand nadat de kinderen Israëls uit Egypte waren opgetrokken. Lang hadden ze gezocht in Gosen, onder de tiranie der Faraö's. Babies moesten in de Nijl worden geworpen om door rivierkolken of tussen krokodil-lentanden verzwolgen te worden. Harde slavendienst deed Israëlieten neerzigen bij tichelovens, zwart van dienstbaarheid. Het was de strijd tussen het slan-genzaad en het Vrouwenzaad, tus-sen satans hellemacht en Christus. Maar roepende in de ellenden, hoorde de Heere Zijn volk. Hij redde het uit al zijn benauwdhe-den.

Israëls historische verlossing is het beeld van de geestelijke verlossing van al Gods arme volk. Dat is het volk van Zijn verkie-zend welbehagen en eeuwig verbond. Wie tot dit volk behoort, weet van de 'ellende' door de levendmakende en ontdekkende bediening van de Geest. Wat al ellende: omzwerven buiten Gods gunst in een ver 'Egypte', gebonden in de 'slavendienst' der zonde, zuchten onder de heerschappij van de helse 'Faraö'. En dat alles door eigen schuld. Onbetaalbare, hemelhoge schuld....

Een zielenvraag: kent gij uw ellende? Uw eigen schuld?

Tholen, ds. C. de Jongste.

De ark is weggevoerd naar het land van de Filistijnen. In de stad Asdod is de ark precies voor het beeld van Dagon neergezet. Tot tweemaal toe valt Dagon in de oosterse aanbiddingshouding vóór de ark op de aarde. Maar de ark blijft in de tempel van Dagon. Dan slaat de Heere de inwoners van Asdod met een dodelijke kwelling, in de Statenvertaling benoemd met *spenen in verborgen plaatsen*. En nadat de ark achtereenvolgens naar Gath en Ekron gezonden wordt, komt dezelfde kwelling óók in die steden. Een overbekende geschiedenis... met een mysterieuze ziekte! Terloops wordt nóg een kwelling genoemd: de muizen verderven het land (6:5).

In dit artikel vragen we ons af aan welke aandoening we zoal kunnen denken. Geeft de Bijbel aanwijzingen om een diagnose te kunnen stellen? Is er een verband tussen de twee genoemde kwellingen? Zal de huidige medische kennis ons misschien wat verder helpen? Of komen we echt niet verder dan de wonderlijke aanduiding 'spenen in verborgen plaatsen'?

Aambeien

Laten we eerst de kanttekeningen en de onder ons bekende verklaarders eens raadplegen. Het Hebreeuwse woord *ophel*, dat in de Statenbijbel vertaald is met spenen, betekent eigenlijk heuvel, verhevenheid of gezwel. Met een verwijzing naar Psalm 78:66, waar staat dat de Heere Zijn wederpartijders aan het achterste sloeg, dachten de statenvertalers en met hen ook Dächsel en Matthew Henry bij deze geschiedenis aan *aambeien*. Dit zijn knobbelvormingen van bloedvaten ter hoogte van de anus waaraan mensen veel pijn kunnen lijden. Volgens de kanttekeningen zaten de aambeien niet uitwendig, maar inwendig. Heel aardig is om in kanttekening 13 te lezen dat men er daarom niet kon bijkomen om de aambeien *te doen bloeden*. Aderlaten was immers een veelvuldige handeling van de geneesheren in de 17e eeuw!

Er zijn bij deze verklaring wel enkele vragen te stellen. In 1 Samuël 5:9 staat dat ook de kleinen werden geslagen. Aambeien bij kinderen, dat is toch onwaarschijnlijk? En in vers 11 wordt gesproken over een dodelijke kwelling. Maar aambeien zijn toch niet dodelijk?

Builenpest

Een andere oorzaak van de vreselijke kwelling zou de *pest* kunnen zijn. De pest is een dodelijke ziekte, die veroorzaakt wordt door de zeer besmettelijke bacterie *Yersinia pestis*. Deze bacterie werd voor het eerst geïsoleerd in 1894 door Yersin. De pestbacillen komen voor bij knaagdieren en dan voornamelijk bij ratten. Een beet van een besmette rattenvlo kan pest veroorzaken. Normaal voedt de rattenvlo zich slechts met bloed van ratten. Soms ontstaat een pestepidemie onder de ratten waardoor een massale rattensterfte optreedt. De hongerige rattenvlo springt vervolgens over naar de mensen en besmet hen met de pestbacterie. Enkele dagen later breekt dan de pest bij de mens uit. Verdere verbreiding vindt plaats via karavanen en schepen.

De pest kan zich in drie vormen voordoen. Aan de bloedpest en de longpest, met een bijna algehele sterfte, ga ik nu voorbij. De derde vorm is de *builenpest*. Plotseling wordt iemand rillerig en krijgt hij hoge koorts, gepaard gaande met heftige hoofdpijn en spierpijnen over het hele lichaam. Dit wordt gevolgd door intens pijnlijke *lymfeklierzwellingen*, meestal in de *lies*. Deze kunnen veretteren en opspringen. In de volksmond worden dit pestkolen genoemd. Onbehandeld overlijdt meer dan de helft aan deze ziekte. Sinds een halve eeuw is de pest te behandelen met antibiotica.

De zwarte dood

In de wereldgeschiedenis heeft de pest in drie pandemieën (een ziekte die zich over een geheel land of meerdere landen verspreidt) werkelijk miljoenen mensen naar het graf gebracht.

De *eerste pestpandemie* woedde in de jaren 542-767 in het gebied van centraal Afrika tot de Middellandse Zee en had 40 miljoen doden tot gevolg.

De *tweede pestpandemie* verspreidde zich in het jaar 1347 van centraal Azië naar Europa. In de vier eeuwen daarna waren er opeenvolgende golven van deze huiveringwekkende ziekte. Niet minder dan 25 miljoen mensen (waarschijnlijk dertig tot veertig procent van de totale Europese bevolking) kwamen om. De pest kreeg als benaming: de

zwarte dood. De Joden kregen vaak de schuld van alle ellende. In de Middeleeuwen leidde dit regelmatig tot verschrikkelijke Jodenvervolgingen. Ook Nederland bleef niet van de pest verschoond. Tot 1750 werd ons land geteisterd door tientallen pestgolven. Groot was telkens de ontredde. De verzorging en de begrafenis van pestlijders brachten wegens het gevaar voor eigen leven grote zorgen met zich mee. Predikanten, dokters, notarissen en lijkdragers werden in zulke tijden beschouwd als gevaarlijke beroepen. Vanuit de kerkgeschiedenis weten we dat in 1635 de pest rondwaarde in de stad Leiden. De revisoren van de Statenvertaling waren in dit jaar nauwgezet met hun werk bezig waren. Ruim 20.000 mensen stierven aan deze vreselijke ziekte. De revisoren, die vlakbij een kerkhof vergaderden, zagen vaak 100 doden per dag begraven worden. Zij en hun gezinnen bleven in deze donkere tijd wonderlijk gespaard.

De *derde pestpandemie*, met 12 miljoen doden, woedde in de laatste helft van de 19e eeuw in China, India en de Westkust van de Verenigde Staten. In dit gebied van Amerika komt de pest nog steeds incidenteel voor.

Spenen en muizen

Teruggaande naar de bijbelse geschiedenis lijkt het mij heel waarschijnlijk dat de Heere de Filistijnen strafte met de *builenpest*. Laten we nog eens 1 Samuël 5 en 6 doorlopen. Zien we naar de *bron*: knaagdieren (6:5); de Bijbel gebruikt de muis als algemene aanduiding van diverse knaagdieren, bijvoorbeeld in Leviticus 11:29. Zien we naar de *vorm*: gezwollen lymfeklieren, ofwel spenen (5:6). Zien we naar de *plaats* waar de builenpest zich voordoet: de liezen, ofwel in verborgen plaatsen (5:9). Zien we naar *wie* ziek worden: volwassenen én kinderen (5:9). Zien we naar het *karakter* en het *beloop* van de ziekte: de builenpest is intens pijnlijk en dodelijk (5:11). Verder zou het heel goed kunnen dat het land verdorven werd door de dode knaagdieren, die in het warme oosterse klimaat immers snel ontbinden (6:5). Nu begrijpen we misschien waarom behalve gouden spenen óók muizen van goud werden vervaardigd om in één koffertje bij de ark des HEEREN op een nieuwe wagen

te vervoeren als een schuldoffer (6:4,11).

Twee moeilijke teksten

Toch blijven er nog twee moeilijke teksten over: Psalm 78:66 en 1 Samuël 5:12. In de eerste tekst staat dat de Heere Zijn wederpartijders aan het achterste sloeg. En de liezen zitten niet aan de achterkant, maar juist aan de voorkant. Volgens Dächsel zou een mogelijke verklaring kunnen zijn dat de Filistijnen achterwaarts werden geslagen, ofwel: op de vlucht. In de tweede tekst staat dat de mensen die niet stierven, werden geslagen met spenen. Waren er dan twee soorten ziekten: een niet-dodelijke en een dodelijke? De kanttekening geeft ons de oplossing. De mensen die eerst de dodelijke kwelling niet hadden, kregen deze ziekte alsnog en stierven óók. Wie God verlaat, heeft smart op

smart te vrezen. Hoe zwaar is toch Gods straffende hand!

Een wonderlijke tocht

Tenslotte beschrijft de geschiedenis nog een wonderlijke tocht met een schone trek. Twee zogende koeien verlaten, geheel tegen de natuur in, hun kalveren en gaan al loeiende voort door de wadi Sorek, dat recht van Ekron naar het stadje Beth-Semes loopt. De koeien wijken niet naar links en niet naar rechts. Deze dieren kennen hun Bezitter, Die de priesters Hofni en Pinehas niet kennen. In Jesaja 1:3 klaagt de Heere: 'Een os kent zijn bezitter en een ezel de kribbe zijns heren; maar Israël heeft geen kennis, Mijn volk verstaat niet.' Een les van de dieren!

Capelle aan den IJssel,

H.J. Agteresch

Abraham Capadose (1795-1874)

Een Israëliet zonder bedrog

(2)

Invloed van Bilderdijk

Op 24 juni 1818 promoveerde Capadose tot doctor in de geneeskunde, waarna hij vervolgens weer terugkeerde naar Amsterdam. Zijn oom Immanuël Capadose, wiens huwelijk kinderloos was gebleven, had hem tot zijn zoon en opvolger bestemd. Er waren dus voldoende waarborgen voor een hoopvolle toekomst. Aangezien zijn oom inmiddels weduwnaar was geworden, ging Capadose bij hem inwonen. Hij hield hem 's avonds vaak gezelschap. De jonge dokter genoot in ruime mate het vertrouwen van zijn patiënten. Hij werd vooral bemind door kinderen. Wanneer hij een kind in levensgevaar zag, trok hij zich dat bijzonder aan. Aan deze gezindheid had hij de naam van de "kinderdokter" te danken.

Al was Capadose opgegroeid in een liberaal-Joodse omgeving en temidden van een weinig "praktikaal" Christendom, dit nam niet weg dat hij zeer ontvankelijk was voor godsdienstige indrukken. Wanneer hij op zaterdagavond een arme vrouw op

straat psalmen hoorde zingen, kon hij ontroerd aan het venster staan luisteren. Ook het psalmgezag, dat op zondagmorgen uit een naburige kerk tot hem doordrong, maakte indruk op hem.

Het onderwijs van en de omgang met Bilderdijk hadden zowel Capadose als Da Costa tot hernieuwde oriëntatie op het Jodendom gebracht. Deze oriëntatie werd echter voornamelijk gevormd door een zekere vleeselijke ingenomenheid met de Joodse afkomst en cultuur. 'De nationale hoogmoed, dat gevoel, hetwelk mij in mijne jeugd drong om aan mijne moeder, zoo dikwerf ik haar bedroefd zag, te zeggen: "Troost u, lieve moeder! wanneer ik groot ben, zal ik u naar Jeruzalem brengen", die nationale hoogmoed wies te dien tijde zóó sterk in ons aan, dat hij onze gansche ziel vervulde.' Met een dergelijk voornemen was hij tijdens zijn verblijf te Leiden, samen met Da Costa, begonnen de Bijbel en dan uiteraard het Oude Testament te lezen. Door meer nationaal-Joods bewustzijn te kweken zou men immers ook meer bij de christelijke landgenoten worden

gerespecteerd. 'Maar ach! Hoe afschuwelijk en rampzalig is de toestand der onbekeerde ziel!', zo laat Capadose ons in zijn bekeringsverhaal weten. 'Het was ons niet mogelijk verder dan Genesis door te lezen. In plaats van gebed waren spottereien, beschimpingen en zelfs (o Heer, treed niet met ons in het gericht!) lasteringen op onze lippen; en dit klom tot zulk eene hoogte, dat ik ten laatste mijn vriend in overweging gaf of het niet beter ware onze onderzoekingen te staken, dan ze in die gezindheid voort te zetten.'

Overtuiging

Er bleef echter een grote onvoldaanheid en ledigheid over in de ziel. Het wereldse vermaak dat werd genoten, noch het verrichte wetenschappelijk onderzoek of de medische praktijk, schonken innerlijke bevrediging. 'In de lange slapeloze nachten, veroorzaakt door eene aamborstigheid, waaraan ik van mijne jeugd af veel geleden heb, riep ik dikwerf in mijne droefheid uit: "Waarom ben ik op aarde? Wat is de mensch! Zou ik niet duizendmaal gelukkiger zijn, zoo ik een geringer schepsel, een aardworm ware?" Het avondgebed werd menigmaal besloten met de zieleklacht: "Ware deze maar de laatste dag van mijn leven geweest!"' 'Niet dat ik eenige onrust over mijne zonden gevoelde', zo luidde naderhand zijn eerlijke belijdenis. 'Immers ware dat het geval geweest, ik zou gebeeft hebben naar den dood te verlangen. Maar ik ging gebukt onder den last van den vloek der zonde, zonder te vermoeden, dat er een geneesmiddel was, veel minder daar naar omziende.' Er is in de theologische wetenschap veel geschreven zowel als gediscussieerd in hoeverre er bepaalde "voorbereidende werkzaamheden" zijn tot de bekering. In dit verband wordt meestal ook de vraag gesteld waar en hoe de consciëntie-"overtuiging" resulteert in een zaligmakende "overbuiging." Had Bilderdijk hier voor een oplossing kunnen zorgen? De oude dichter, mede door ervaring geleerd, was zich er maar al zeer van bewust geen zondaar op zaligmakende wijze te kunnen overtuigen. 'En wat kunnen wy menschen ook?' schreef hij in deze tijd aan Gerard Outhuys, een oude vriend uit de tijd van voor zijn ballingschap. 'Het is aan ons niet, de oogen der blinden te

openen, maar aan Hem alleen, die Licht en Waarheid is.'

Op zekere dag las Capadose "boezemvriend" Da Costa hem een gedicht voor dat hij zojuist van Bilderdijk had ontvangen en waarin de glorierijke verwachting van het oude Israël werd ontvouwd. Dit gedicht, dat met instemming door Capadose werd beluisterd, eindigde echter met de woorden:

'Wees vrij, in daad, gevoel en toon!
Wees braaf, en...Christen! en mijn Zoon!

Zoo was 't niet vruchteloos dat ik leefde.'

Hoewel Capadose hier in voorzichtige bewoordingen juist de draad werd aangewezen om uit zijn zielelabyrint te worden verlost, was hij zeer verontwaardigd over deze uitlating. 'Wees op uw hoede,' zo riep hij uit, 'men heeft het plan om ons te verleiden!' Na in allerijl te zijn weggegaan, was hij de gehele dag uit zijn evenwicht. Hij kon maar niet begrijpen 'dat een man van zulke hoge geleerdheid aan de echtheid van den christelijken godsdienst geloof sloeg.' Hij kon evenmin vatten dat iemand, die reeds zo lang met hen 'in zulk een nauwe betrekking had gestaan zonder ons ooit van het christendom te reppen' nu de tijd gekomen had geacht dit te doen.

Schriftonderzoek en bekering

Deze zaak, die hem niet met rust liet, leidde tot hernieuwd Schriftonderzoek. Samen met Da Costa las hij het Evangelie van Matthëus, waarbij beiden werden getroffen door de overeenkomst met het Oude Testament, voornamelijk ook in verband met de Messiaanse profetieën. Met het oog hierop werd ook de bibliotheek van oom Immanuël nagespeurd naar geschikte lectuur. Het besluit werd genomen zoveel mogelijk samen het Woord te onderzoeken en hierover van gedachten te wisselen. Geregeld zonderden beide heilbegerige vrienden zich met dit doel af in het ouderlijk huis. Bij een dergelijke gelegenheid werden zij eens verrast door een broer van Capadose die, niets vermoedend, bij het zien van de geopende Bijbel vroeg of zij van plan waren rabbijnen te worden.

Op zekere nacht werd Capadose bij het lezen van Jesaja 53, dat handelt over de lijdende Knecht des Heeren, diep getroffen door de sterke over-

eenkomst met de in het Nieuwe Testament beschreven, lijdende en stervende Christus. Hoewel hij dit hoofdstuk vroeger ook wel eens gelezen had, maakte dit zulk een diepe indruk op hem, dat hij meende met een andere Bijbel te doen te hebben gekregen. De Heilige Schrift werd nu naar eigen getuigenis bestraald met het licht van Gods Geest. 'Van toen aan herkende ik volkomen in Jezus den waren Messias, en onze onderzoekingen in het Woord Gods kregen een geheel nieuw aanzien.' Mede sprekend namens zijn medebroeder getuigde Capadose: 'Het was als de dageraad van een luisterrijken dag voor onze zielen.' Het waren gelukkige en gezegende dagen voor hun zielen vanwege de zalige gemeenschap met de Christus der Schriften. Iedere keer wanneer Capadose later de geschiedenis van de Emmaüsgangers las, werd hij weer herinnerd aan uren, waarop hij met zijn vriend wandelde. Moesten zij beiden naderhand ook niet getuigen: 'Was ons hart niet brandende in ons, als Hij tot ons sprak op den weg en als Hij ons de Schriften opende?'

We kunnen in de door Capadose beschreven geschiedenis lezen hoe hij elke gelegenheid te baat nam om in de hem geopenbaarde waarheid te worden versterkt. Het was hem hierbij alsof de Zon der gerechtigheid hem gedurig meer ging beschijnen, waardoor hij met licht en warmte werd vervuld. Naarmate de Heilige Geest hem in het geloof bevestigde, was Christus het middelpunt van zijn leven en zielsbegeerten geworden. Dit ging gepaard met een innige begeerte ook anderen, inzonderheid zijn oom en andere familieleden, van zijn nieuwgewonnen overtuiging op de hoogte te brengen, opdat ook zij dit geluk zouden deelachtig worden. Het verging Capadose precies zo als zijn medebroeder Da Costa. Vanwege een gemeenschappelijke zielservaring volgde het discipelschap van Christus op dat van Bilderdijk, zo laat Everard Gewin ons kernachtig weten. Ook in dit geval zou belijden lijden betekenen.

(wordt vervolgd)

Barneveld, W. van der Zwaag.

Boekennieuws

CD van het eerste zendingsverslag uit Irian van ds. Kuijt 1966. Te verkrijgen bij de plaatselijke zendingscommissie of bij de PZC van Hendrik Ido Ambacht (tel. 078-6817149); prijs: € 9,50.

Het zendingswerk mag de aandacht en liefde van onze gemeenten hebben. Dit werk is dan ook geen liefhebberij van enkele 'bevlogen' mensen. Zendingswerk vloeit voort uit het welbehagen Gods. Hij heeft Zijn volk lief met een eeuwige liefde. En dat volk is gekocht met de dure prijs van Christus' bloed. Zij zullen door de Heilige Geest worden toegebracht tot de gemeente die zal zalig worden uit alle talen, tongen en natiën. Daarom is het ook dat de Heere boodschappers van die zeer goede tijding zendt tot aan de einden der aarde.

Zo werd, nu ruim veertig jaar geleden, ds. G. Kuijt vanuit onze gemeenten uitgezonden naar het toenmalige Nieuw-Guinea. Daarvan kunnen we lezen in het boek: *Al 't heidendom Zijn lof getuigen*. Nu heeft daarnaast de zendingscommissie van Hendrik Ido Ambacht een CD uitgegeven van een zendingsavond die ds. Kuijt in de gemeente gehouden heeft tijdens zijn eerste verlofperiode. Hij vertelt van zijn erva-

ringen en indrukken in de pionierssituatie waarin hij verkeerde in Nieuw-Guinea; de mensen die hij aantrof, adamskinderen als wij, met een onsterfelijke ziel voor de eeuwigheid. Van zijn arbeid onder hen, onder zware en primitieve omstandigheden. Maar ook verhaalt hij te mogen geloven dat die arbeid daar niet zonder vrucht was. Dat de Heere ook daar Zijn genade wilde verheerlijken. Toen stond dat alles nog zo aan het begin. En nu, veertig jaar later, weten wij hoe daar uit de arbeid van ds. Kuijt en anderen na hem, de jonge zendingskerk is ontstaan die inmiddels zelf ook weer zendelingen en evangelisten uitzendt. Ook daar mag gehoord worden de prediking van vrije genade en wordt vervuld: 'En waar men ooit de wildste volken vond, zal God ontvangen aanbedding eer en dank'bre lofgezangen.'

Deze CD met dit verslag van ds. Kuijt is het beluisteren waard, zowel voor de ouderen, die ook destijds zo meeleeften, alsook voor onze jongeren. De Heere zou het nog kunnen gebruiken om het werk van de zending op het hart te binden.

Goes,

ds. G.J.N. Moens.

Mr. M. Verhage- van Kooten, Recht door de gemeente. Juridische gids voor het pastoraat; Uitg. Boekencentrum Zoetermeer (ISBN 90 239 0873 2); prijs € 24,50.

Ambtsdragers komen bij de uitoefening van hun pastorale taak niet zelden in aanraking met juridische problemen, soms ongewild en zonder het direct te beseffen. Ook wordt aan predikanten en kerkenraadsleden nogal eens door gemeenteleden om advies gevraagd in situaties waarbij regels van burgerlijk recht een belangrijke rol spelen. Gelet op de maatschappelijke ontwikkelingen in onze gecompliceerde samenleving zal dat naar verwachting steeds meer toenemen. Uiteraard is niet iedere ambtsdrager juridisch geschoold. Zelfs als men dat wel is, is het tegenwoordig niet eenvoudig om in het oerwoud van wetten en regels de juiste weg te vinden. Het gevaar is dan ook aanwezig dat niet altijd het juiste advies wordt gegeven of dat naar de verkeerde instantie wordt doorverwezen.

Het is met het oog op dit soort situaties, dat het hier besproken boek is ontstaan. De auteur is docente hulpverleningsrecht aan de Christelijke Hogeschool Ede. Het boek is geschreven met het oog op de opleidingsbehoefte, maar evenzeer om te kunnen dienen als informatiebron en naslagwerk in de pastorale praktijk.

De opzet van het boek is als volgt. Na een meer algemene inleiding over het Nederlandse rechtstelsel, rechtspraak en rechtshulp, worden in een aantal hoofdstukken situaties beschreven, die zich in de praktijk van de pastorale arbeid kunnen voordoen. Elk van de hoofdstukken begint met een casus, een beschrijving van een voorval dat aan de werkelijkheid is ontleend. Vervolgens wordt iets gezegd over de achtergronden van dit soort praktijksituaties en de rechtsregels die op een dergelijke situatie van toepassing zijn. Tevens is vermeld, waar nadere informatie is te krijgen en welke literatuur ter verdere bestudering voorhanden is. Ook worden indien mogelijk belangrijke adressen van op dat terrein werkzame instanties aangegeven. Onderwerpen die behandeld worden, betreffen onder meer huwelijk, samenwonen, gezinsproblemen, kinderscherming en pleegzorg, psychiatrische zorg, kindermishandeling en seksueel misbruik, geestelijke zorg tijdens gevangenschap, alsmede enkele medisch-ethische vraagstukken, met name euthanasie en orgaandonatie.

Zoals men ziet, onderwerpen waar iedere ambtsdrager en zeker iedere predikant mee te maken krijgt. De opzet van het boek spreekt aan, zeker de typering van de concrete situaties ter inleiding van de verschillende hoofdstukken. Het zou overigens wel verhelderend zijn geweest als de auteur na de beschrijving van de juridische situatie nog even op de betreffende casus zou zijn teruggekomen. Dat zou de instructieve waarde van het boek mijns inziens nog hebben verhoogd. Het boek is

helder geschreven en ook voor niet-juristen goed toegankelijk.

Ik wil er wel op wijzen dat het boek niet of nauwelijks melding maakt van de bijbels-ethische visies, die in de pastorale benadering van de genoemde vraagstukken uiteraard een essentiële rol spelen. Hieruit blijkt dat het boek in het bijzonder juridische voorlichting beoogt te geven. Het gebruik ten behoeve van pastorale doeleinden zou er mee gediend zijn geweest, wanneer de ethische aspecten, al zou het maar summier zijn, ook zouden zijn meegenomen dan wel dat op dit terrein meer verwijzingen naar verantwoorde literatuur zouden zijn opgenomen. Wellicht een aanbeveling die bij een eventuele herdruk kan worden betrokken. Voorts valt op, dat bij de vermelding van adressen diverse op een bepaald terrein werkzame instellingen zonder onderscheid worden vermeld. Zo wordt bij het hoofdstuk euthanasie naast de Nederlandse Patiënten Vereniging ook de Nederlandse Vereniging voor Vrijwillige Euthanasie vermeld. Op zichzelf wel begrijpelijk, als men een objectief overzicht wil geven van alle instellingen, maar het betreft dan soms wel instanties, waarvoor geldt dat verwijzing of consultatie niet bepaald kan worden aanbevolen!

Een en ander laat onverlet dat dit boek voor allen die bij de pastorale zorg betrokken zijn, nuttige diensten kan bewijzen. De behoefte aan dit soort informatie zal naar mijn mening, gelet op tal van maatschappelijke ontwikkelingen, alleen maar toenemen. De spanning tussen een bijbels genormeerd leven en de huidige regelgeving wordt helaas nog steeds groter. Zorgvuldigheid in pastoraat en hulpverlening brengt mee dat men wel van deze ontwikkelingen op de hoogte moet zijn. Dit boek zal daarbij een bruikbaar middel kunnen zijn. Als informatiebron daarom gaarne aanbevolen. Het is zeker in iedere kerkenraadskamer op zijn plaats.

Nunspeet,

J.T. van den Berg.

Peter Ester, 'De stillen op het land', Uitgave van Agora te Kampen Aantal bladzijden 172, €17,50.

In dit boek wordt een portret geschilderd van de Amish-gemeenschap in Amerika.

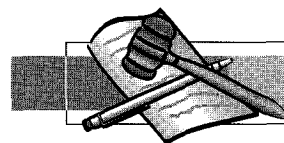
De Amish vormen een streng gelovige, orthodox-refigieuze gemeenschap, die in de 18e en 19e eeuw vanuit Duitsland en Zwitserland naar Amerika emigreerden. De Amish fascineren op meer dan één manier. Vanuit hun beginsel is het bezit van een auto, elektriciteit, telefoon en radio verboden. Ze verplaatsen zich met paard en wagen, hebben hun eigen omgangsvormen, komen samen als huisgemeenten, spreken een eigen dialect enz. Uit principe mijden ze de wereld en nemen ze geen deel aan modern comfort. Deze religieuze gemeenschap groeit en bloeit te midden van het moderne Amerika van de 21e eeuw. De schrijver neemt de lezer op een boeiende manier mee in het verleden en heden van deze 'vreemdelingen op aarde'. Ook schetst hij de vragen waar de Amisp, ondanks het mijden van de moderne samenleving, voor staan en komen te staan.

De Amish zijn dopers in hun overtuiging en hebben hun wortels bij Melchior Hoffman en Menno Simons. Door middel van een strenge scheiding met de wereld en handhaving van strenge tucht, streven ze naar een pure gemeente die geen vlek of rimpel heeft (Ef. 5:7). De schrijver, hoogleraar Sociologie aan de Universiteit van Tilburg, geeft aan dat hij vanuit zijn opvoeding in een traditioneel calvinistisch milieu, naast duidelijke verschillen ook veel zaken bij de Amish herkent.

Wie meer te weten wil komen over deze godsdienstige groep of meerwaarde zoekt bij een bezoek aan de Amisch gemeenschap in b.v. Lancaster County, Pennsylvania, moet zeker kennis nemen van dit boek.

Woerden,

ds. W. Harinck.

Kerknieuws

Bedankt:

voor Lethbridge, Alberta (Canada): de C. Sonneveld te Veenendaal.

VERSLAG van de Particuliere Synode Zuidwest der Gereformeerde Gemeenten gehouden op 15 mei 2003 te Ridderkerk.

Aan de vooravond van de synodevergadering werd een bidstond gehouden in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente te Alblasterdam, waarin de

preses van de vorige synode, ds. G.J. van Aalst, voorging. De tekst van de prediking was Psalm 72:15 en 16a. Het thema van de prediking was: De Meerdere van Salomo. In de prediking werd stilgestaan bij: 1. Zijn leven. 2. Zijn volk. 3. Zijn zegen.

Synodevergadering

Namens de roepende kerk van Alblasterdam wordt de synode geopend door ds. B. van der Heiden. Hij laat zingen Ps. 46:1, leest Jesaja 63:1-9 en gaat voor in gebed.

Hij heet vervolgens de afgevaardigden, de deputaten art. 48 van de andere synodi, andere ambtsdragers en belangstellenden hartelijk welkom. Daarna verwijst hij naar het overzicht van de gebeurtenissen en jubilea in de achterliggende periode 2002/2003. Uit het overzicht blijkt dat verschillende ambtsdragers die vele jaren de kerk mochten dienen en een grote plaats onder ons innamen, ons ontvallen zijn. Hierna staat de tijdelijke preses kort stil bij Jesaja 63:1. De profeet mag profetisch gewagen van Christus in de staat van Zijn verhoging. In dit tekstvers is sprake van een verheven Persoon Die uit Edom komt. Er ligt verbazing en verwondering in de uitroep: Wie is Deze Persoon? Het is Christus, Die op grond van Zijn Middelaarsarbeid alle macht in hemel en op aarde ontvangen heeft.

Bij het nazien van de lastbrieven blijken alle classis wettig vertegenwoordigd te zijn. Tot leden van het moderamen worden gekozen: ds. G.J. van Aalst als preses, ds. P. Mulder als assessor-preses, ds. W. Silfhout als scriba en oud. B. Agteresch als tweede scriba, terwijl oud. G. de Boef bij acclamatie als questor wordt benoemd en ds. Moerkerken wordt als adviseur van de synode.

De preses, ds. Van Aalst, sluit met enkele woorden aan bij het openingswoord, bedankt mede namens de andere leden van het moderamen voor het in hen gestelde vertrouwen en neemt de leiding van de vergadering over.

Namens de andere particuliere synodi worden groeten overgebracht: namens de PS Oost door ds. C.J. Meeuse met de wens dat de broederlijke liefde blijve, namens de PS Noordwest door ds. J.B. Zippro met de wens in verbondenheid aan Hem Die van Edom komt te mogen vergaderen en namens de PS Zuid door ds. A.A. Brugge die de vergadering toewenst dat Gods eer en de uitbreiding van Zijn koninkrijk beoogd mag worden.

Rapporten deputaten Art. 48 en 49

De reeds toegezonden rapportages van de deputaten Art. 48 worden zonder vragen of opmerkingen aanvaard. Het ter plaatse overhandigde verslag van de PS Zuid van 8 mei 2003 wordt gelezen en eveneens zonder bespreking aanvaard.

Op 11 oktober 2002 bezochten de deputaten van Art. 48 ds. Van der heiden en ds. Karens de vergadering van de classis Gouda in verband met de mogelijke overkomst van ds. E. Hakvoort. Het gemaakte verslag wordt door de scriba voorgelezen. Er worden enkele vragen gesteld. Besloten wordt

bij het punt dat de classis Rotterdam heeft ingebracht hierover verder te spreken.

Benoemingen

Bij de deputaten Art. 48 werd de vertrekkende ds. Schot vervangen door ds. W. Silfhout als primus. Bij de deputaten Art. 49 werd de vertrekkende secundus ds. Schot vervangen door ds. D. de Wit.

Financiën

Ouderling A.J. van Rijs en diaken M.D. Weijers hebben de kas en de financiële bescheiden van de quaestor gecontroleerd en in orde bevonden. In de plaats van diaken Weijers wordt ouderling J. Everse benoemd en als secundus wordt ouderling Hak van Alblasterdam aangewezen. De quaestor vraagt voor het komende jaar per lid en dooplid 1.50 euro.

Punten voor behandeling

De classes Dordrecht en Ridderkerk hebben geen punten ter behandeling voorgedragen. De classis Rotterdam vraagt of het voor een predikant die overkomt uit een ander kerkgenootschap niet gewenst is dat hij minimaal een jaar lid van de Gereformeerde Gemeenten moet zijn.

Ds. Silfhout geeft desgevraagd eerst een toelichting. Een der classisgemeenten stelde op de laatste classisvergadering een aantal vragen over de mogelijke overkomst van ds. Hakvoort naar onze gemeenten. Eén van die vragen betrof de minimale duur van het lidmaatschap van onze gemeenten. Deze vraag bleek bij meerderen te leven en is doorgezonden naar de PS. Ten grondslag aan deze vraag ligt het gegeven dat iemand die een attest vraagt van zijn kerkenraad om door het Curatorium gehoord te worden, minstens een jaar lid van onze gemeenten moet zijn. Ds. Mulder licht toe waarom ds. Hakvoort niet aan dit criterium behoefde te voldoen.

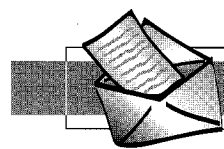
Immers, in de Voornaamste Besluiten kunnen we lezen dat de kerkenraad tot wie een predikant zich wendt, ten spoedigste deze zaak aanhangig moet maken.

Los van deze situatie gaat de discussie nu over de vraag of het gewenst is dat een predikant vanuit een ander kerkverband zo vlug en zonder een aanvullende opleiding van onze eigen Theologische School predikant van een Gereformeerde Gemeente kan worden. Besloten wordt de Generale Synode te verzoeken de regeling zoals die in 1971 is opgesteld opnieuw te bezien.

Volgende Particuliere Synode

Als roepende kerk voor de volgende Synode wordt Krimpen aan den IJssel aangewezen. De bidstond, waarin ds. Van Aalst hoopt voor te gaan, zal gehouden worden te Krimpen a/d IJssel op D.V. 28 april 2004. De synode zal vergaderen op D.V. 29 april te Rotterdam-Zuid. Ter afsluiting mediteert de preses nog over de laatste verzen van Mattheüs 28. In dit laatste hoofdstuk lezen we over de opstanding en eigenlijk heel de geschiedenis van het Nieuwe Testament tot aan de voleinding der wereld. En hoe bemoedigend eindigt dit Evangelie met de woorden: En zie, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld. De koster en zijn helpers en ook de kerkenraad van Ridderkerk worden bedankt voor hun aandeel in het welslagen van deze vergadering. Nadat de preses ook de vergadering bedankt heeft voor de inbreng verzoekt hij ds. Mulder deze te beëindigen. Hij bedankt de preses voor de wijze waarop hij de vergadering leidde, verzoekt te zingen Psalm 80:9 en 10 en gaat voor in dankgebed. Hierna sluit de preses de vergadering.

B. Agteresch, assessor-scriba

Berichten

De Vluchtheuvel

Landelijk bureau Houttuinlaan 7, 3447 GM Woerden, tel. (0348) 48 99 90.

Vertrouwde en vertrouwelijke psychosociale hulpverlening

Voor vragen kunt u, iedere werkdag tussen 10.00 uur en 12.00 uur, bellen naar het spreekuur voor aanmelding en advies.

☎ 0348-489999.

Let op! Alle hulpvragen van jongeren en met betrekking tot jongeren (en kinderen) tot en met 17 jaar:

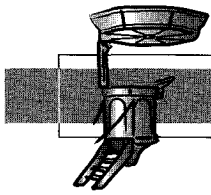
☎ 033-4753300.

Iedere werkdag tussen 08.30 uur en 17.00 uur.

Teksttelefoon 0348-489998.

Op werkdagen bereikbaar van 8.30-17.00 uur.

'Help de Vluchtheuvel helpen!' Wordt donateur, voor meer informatie hierover kunt u ons bereiken op tel. 0113-213098 of stort uw gift op bankrek.nr.: 1125.06.399.

Predikbeurten

ZONDAG 17 AUGUSTUS 2003

Aagtekerke 9.30 en 14.30 en 19.00 uur leesdienst; Aalburg 9.30 en 18.00 uur ds. J. de Pater; Aalst 14.30 uur ds. J. de Pater; Alblasserdam 9.30 en 16.30 uur leesdienst; Almelo 18.30 uur ds. Tuinier; Alphen a/d Rijn 19.00 uur ds. Golverdingen; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. Visscher; Apeldoorn 10.00 en 17.00 uur ds. Meeuse; Arnhem 10.00 en 16.00 uur leesdienst; Barneveld 9.30 en 19.00 uur leesdienst; Beekbergen 15.00 uur ds. Schreuder; Berkenwoude 19.15 uur ds. Van der Net; Boskoop 9.30 en 16.30 uur ds. Golverdingen; Breda 10.00 en 14.30 uur stud. Van Manen; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 16.30 uur ds. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 10.00 en 17.00 uur ds. Moerkerken; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur ds. Van Boven; Deventer 10.00 en 18.00 uur stud. Bakker; Doetinchem 9.30 en 15.00 uur ds. Boogaard; Dordrecht 10.00 uur (H.D.) en 17.00 uur ds. P. Mulder; Drachten 9.30 en 19.00 uur ds. Hoogerland; Elspeet 10.00 en 18.30 uur ds. Vermeij; Emmeloord 15.30 uur ds. Schipper; Enschede 18.30 uur ds. Neele; Enter 9.30 en 16.00 uur ds. Neele; Ermelo 9.30 en 18.30 uur ds. L. Blok; Goes 9.30 en 14.00 en 18.00 uur leesdienst; Gorinchem 15.00 uur ds. M. Karens; Gouda 9.30 en 16.30 uur ds. Paul; Goudswaard 14.30 uur ds. Van Krimpen; 's-Gravenhage 10.00 en 16.30 uur leesdienst; 's-Gravenpolder 9.30 en 14.00 en 18.00 uur leesdienst; 's-Gravenzande 9.30 en 15.30 uur stud. Beens; Groningen 9.45 en 15.30 uur ds. Vreugdenhil; Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 en 15.30 uur stud. De Heer; Hilversum 19.00 uur ds. Visscher; Hoogeveen 9.30 en 15.30 uur stud. Terlouw; Houten 11.00 en 16.30 uur ds. Van der Net; Kampen 9.30 en 16.00 uur ds. Kleppe; Kapelle-Biezeling 9.30 en 14.00 en 18.00 uur leesdienst; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur ds. Van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. P. Blok; Krabbendijke 9.30 uur ds. Verschuure en 18.00 uur leesdienst en 14.00 uur leesdienst; Krimpen a/d IJssel 10.00 uur ds. Baaijens; Leerdam 15.00 uur ds. J.J. Tanis; Lelystad 19.00 uur ds. Schot; Lisse 10.00 en 16.00 uur ds. Bac; Meeuwen 14.30 uur ds. P. Mulder; Meliskerke 9.30 en 14.30 en 19.00 uur ds. J. Karens; Naaldwijk 18.30 uur stud. Beens; Nieuw Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. De Wit; Nieuwdorp 18.30 uur ds. Moens; Nieuwerkerk Zld 9.30 en 15.30 uur ds. Gunst; Nisse 9.30 en 14.30 uur ds. Moens; Nunspeet 9.30 en 15.30 uur ds. Schot; Oosterend-Textel 11.15 en 16.30 uur ds. Van Dijk (in de N.H. kerk);

Oostkapelle 9.30 en 15.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Opheusden 10.00 en 18.30 uur ds. Hakvoort; Oud Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. Van Krimpen; Oudemirdum 9.30 en 19.00 uur ds. Schipper; Poederoyen 14.30 uur ds. Melis; Poortvliet 10.00 en 14.30 en 18.30 uur kand. G. Pater; Rhenen 10.00 en 17.30 uur ds. Veenendaal; Ridderkerk 14.30 uur ds. De Wit; Ridderkerk-Slikkerveer 9.30 en 16.00 uur ds. Driessen; Rijssen-Noord 9.30 en 14.30 en 18.30 uur ds. Van Dieren; Rijssen-West 9.30 en 18.30 uur ds. B. van der Heiden; Rijssen-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. Schreuder en 14.30 uur leesdienst; Rilland-Bath 18.30 uur stud. Van Manen; Rotterdam-Alexanderpolder 14.30 uur ds. Silfhout; Rotterdam-IJsselmonde 18.30 uur stud. De Heer; Rotterdam-Zuid 10.00 en 17.00 uur ds. Mijnders; Rotterdam-Zuidwijk 16.30 uur ds. Baaijens; Scherpenisse 9.30 en 18.30 uur ds. Brugge en 14.00 uur leesdienst; Scherpenzeel 10.00 en 18.30 uur ds. Hogchem; Scheveningen 10.00 en 17.00 uur ds. Zippro; Soest 15.00 uur ds. L. Blok; Terneuzen 10.00 en 15.30 uur ds. C. Harinck; Terwolde-De Vecht 9.30 en 14.30 uur ds. Tuinier; Tholen 10.00 en 18.30 uur ds. De Jongste en 14.30 uur leesdienst; Tricht-Geldermalsen 10.00 en 18.30 uur ds. Tanis; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. Mouw; Utrecht 19.15 uur ds. Sonneveld; Veen 9.30 en 18.00 uur ds. Melis; Veenendaal 9.30 en 17.00 uur ds. Sonneveld; Vlaardingen 15.30 uur ds. W. Harinck; Vlissingen 9.30 en 16.00 uur ds. Kattenberg; Waarde 9.30 en 18.00 uur ds. Hofman en 14.00 uur leesdienst; Waardenburg 10.00 en 18.30 uur ds. Mondria; Wageningen 10.00 en 18.30 uur ds. F. Mulder; Werkendam 10.00 en 18.00 uur ds. M. Karens; Westkapelle 9.30 en 18.30 uur ds. J. Karels; Wierden 15.00 uur stud. Bakker; Woerden 10.00 en 18.30 uur ds. W. Harinck; Wolphaartsdijk 18.00 uur ds. Van der Poel; Yerseke 9.30 en 18.00 uur ds. Verweij en 14.00 uur leesdienst; Zeist 10.00 en 18.30 uur ds. Van Eckeveld; Zwolle 19.15 uur ds. Meeuse.

DINSDAG 19 AUGUSTUS 2003

Borssele 19.30 uur stud. Beens; Mijdrecht 19.30 uur ds. Brugge; Naaldwijk 19.45 uur ds. J. de Pater; Puttershoek 19.30 uur ds. Mondria; Soest 19.30 uur ds. Van Krimpen; Uddel 19.30 uur ds. Mouw (bijbellezing).

WOENSDAG 20 AUGUSTUS 2003

Andijk 19.30 uur ds. Zippro; Berkenwoude 19.30 uur ds. Brugge; Brakel 19.30 uur ds. F. Mulder; Emmeloord 19.30 uur ds. B. van der Heiden; Hilversum 19.45 uur ds. Van Dieren; Hoogeveen 19.30 uur ds. Hoogerland; Katwijk aan Zee 19.45 uur ds. L. Blok;

Kruiningen 19.30 uur stud. Beens (voor de zending); Leerdam 19.30 uur ds. Vermeij; Lisse 19.45 uur ds. P. Mulder; Melissant 19.30 uur ds. W. Harinck; Nieuwdorp 19.30 uur ds. Van Aalst; Oudemirdum 19.30 uur kand. G. Pater; Poederoyen 19.30 uur ds. Schot; Rijssen-West 19.30 uur ds. Van Eckeveld; Rotterdam-Alexanderpolder 19.30 uur ds. Kleppe; Scherpenzeel 19.30 uur ds. Sonneveld; Sint Annaland 19.30 uur stud. Bakker; Stolwijk 19.30 uur ds. Silfhout; Utrecht 20.00 uur ds. Hakvoort; Westzaan 19.30 uur ds. Mondria; Wierden 19.30 uur stud. De Heer; Wolphaartsdijk 19.30 uur ds. J. Karels; Zwijndrecht 19.30 uur ds. Schreuder.

DONDERDAG 21 AUGUSTUS 2003

Capelle a/d IJssel-West 19.45 uur ds. Gunst; Dinteloord 19.30 uur stud. Terlouw; Enkhuizen 19.30 uur ds. L. Blok; Hendrik-Ido-Ambacht 19.45 uur ds. Hogchem; Hoofddorp 19.30 uur ds. Silfhout; Kampen 19.30 uur ds. Van Eckeveld; Kootwijkerbroek 19.30 uur ds. Schot; Ouddorp 19.30 uur ds. Hakvoort; Ridderkerk-Slikkerveer 19.30 uur ds. Meeuse; Scherpenisse 19.30 uur ds. Clements; Tricht-Geldermalsen 19.30 uur ds. Schreuder.

VRIJDAG 22 AUGUSTUS 2003

Den Helder 19.30 uur ds. Hoogerland; Emmeloord 13.45 uur ds. Van Eckeveld (huw. bev.); Veenendaal 14.00 uur ds. Sonneveld (huw. bev.).

EVANGELISATIESAMENKOMSTEN

Alkmaar:

Kerkgebouw 't Wuiver 2-a, Oudorp NH, gem. Alkmaar; diensten zondag 17 augustus om 10.00 uur evangelist G. Baan en 17.00 uur evangelist J. Krijgsman

Amsterdam:

Evangelist J. Krijgsman; Bij Simon de Looier, Looiersgracht 70; dienst iedere zondag om 10.30 uur.

Ook in de zomervakantie bent u hartelijk welkom in onze evangeliepost. Van dinsdag t/m zaterdag tussen 10.00 tot 16.00 uur!

Emmen:

Evangelist C. van Drunen; kerkgebouw Prinsesselaan 6-I te Emmen; diensten iedere zondag om 9.30 en 15.30 uur.

Leeuwarden:

Evangelist G. van de Breevaart; Kerk van de Zevende Dags Adventisten, Eeskwerd 1; diensten iedere zondag om 9.30 en 16.00 uur.

Merksem:

Evangelist J. Witte; Prot. Kerk, Oude Barreelei 64; diensten iedere zondag om 10.00 en 17.00 uur.

Tilburg:

Kerkgebouw Offenbachstraat 105-107. Diensten iedere zondag om 10.00 en 17.00 uur evangelist H.J. van den Boogaart.

U bent hartelijk welkom in de BIJBEL-winkel van dinsdag-zaterdag, tussen 10.00 en 17.00 uur. Offenbachstraat 107.

Advertenties

KLASSIEKE ORGELS

Hoofddenter van *Johannus, Eminent, Ahlborn, Sweelinck, enz.*

Stolk Orgels

Tel.: 0180 - 31 56 52

Nieuwkerk a/d IJssel, Vrijheidslaan 55
Krabbendijke, Oostpolderweg 1
Nederhemert Noord, Kapelstraat 1
Beesd, Veerweg 14
Papendrecht, Overtoom 18

UNIEK IN KLASSIEK

Geluid zoals het hoort!

Professionele geluidsinstallaties
Professionele cd producties
Ringleiding/Inbelsystemen

internet: www.vangelderelektronica.nl
email: vge@vangelderelektronica.nl
tel: 0592 415 509

Collectebonnen machinaal tellen?

vraag demo en/of referentie

0548-515415

RST

Zorgverleners

KRAAMZORG

THUISZORG

RST Zorgverleners.
500 zorgverleners staan voor u klaar!
Voor identiteit en kwaliteit.

Bel voor informatie over kraamzorg,
wijkzorg, gespecialiseerde
verzorging, verpleging,
(huishoudelijke) verzorging:
0342 - 42 23 24.
Of wordt zelf RST Zorgverlener!
Reageer op: 0342 - 40 54 65 of
info@rstzorg.nl.

Identiteit
Kwaliteit!

Tel (0342) 42 23 24

Burg. Kuntzelaan 27-a • Postbus 154
3770 AD Barneveld • Fax (0342) 42 25 50
www.rstzorg.nl • E-mail: info@rstzorg.nl

Te huur ruime vakantiewoning
in Zuid-Alberta, Canada,
omgeving van Lethbridge.
Prachtig gelegen, uitzicht op rivier,
prairie en Rocky Mountains,
dichtbij dorp en kerken.
Voor inlichtingen 00-1403-553-4023.
Hollands sprekend.

Grafgedenktkens

Zandee & de Kuijper

Goes: Ronde Ringbaan-West
Telefoon (0113) 216555

Middelburg: Arnesteinweg 40
Telefoon (0118) 612579

Zoetermeer: Argonstraat 66
Industrieterrein Lansinghage
Telefoon (079) 3615010

Email: info@grafgedenktkens.nl

Begrafenisverzorging Kina

Begravenissen in Capelle a/d IJssel
e.o. D.W. Schipper, tel. 010-458 31 12.
Wij verzorgen geen crematies.

Van Horssen bv

DORPSTRAAT 100 - 3881 BE PUTTEN
Tel. 0341 36 22 77 Fax 0341 36 20 77

Statensbijbels - Huisbijbels - Kinderbijbels
Kerkbijbels (alles Statenvertaling)
Theologische werken - Dagboeken
Bijbel- en Catechismusverklaringen
Leesboeken voor jong en oud
Voordeelaanbiedingen
Tweedehands en Antiquarisch
Psalm- en Muziekboeken
Bladmuziek (noten en klavarskribo)
CD's en Musicassettes
Boeken- en CD-bonnen
Wens- en Gelegenheidskaarten

Begrafenis Verzorging Tollenaar

van Swindenstraat 25, 4532 KC Terneuzen
Tel. 0115-612554 - Geen crematies

begrafenisverzorging T. den Hollander

Begravenissen in Vlaardingen,
Rotterdam, Gouda, den Haag
en omstreken.

Opbaarmogelijkheden in een
door u gewenst uitvaartcentrum
of thuis met koeling.

Geen crematies.

Dag en nacht bereikbaar.

Mozartlaan 13
3131 ES Vlaardingen
Tel. 010 - 4600509

Hotel Eureka, het hotel waar men vrienden maakt. Wij organiseren verzorgde weken, met 4 bustochten en 1 boottocht, en midweken. Vraag de gratis folder aan. Fam. van Gent. Zeddum. Tel. 0314-651811

WESOTRONIC

GELUIDSINSTALLATIES
KERKTELEFONIE
RINGLEIDING

Voor ieder oor
een zuiver geluid!

Tevens uw leverancier voor:

- ✓ BRANDMELDINSTALLATIES
- ✓ ONTRUIMINGSINSTALLATIES
- ✓ BEVEILIGINGSSYSTEMEN
- ✓ TELEFONIE
- ✓ KLUIZEN

Bijdrupplein 9-11
3992 LB BARENBRECHT
Telefoon 0180 - 621000
Fax 0180 - 621000

Calvanweg 10b
8077 SC NUNSPEET
Telefoon 0541 - 271000
Fax 0541 - 271010